

Věc: Posudek disertační práce

Název disertační práce:

**Vesnické osídlení a těžba nerostných surovin
ve vrcholném a pozdním středověku**

Autor: Monika Baumanová, M.A.

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

r. 2012

Úvod

S ohledem na to, že disertační práci posuzují podruhé (poprvé v r. 2011), obsahuje posudek kromě podobných obecných konstatování (rozsah, členění apod.) porovnání s předchozí verzí (metodologie, forma, obsah apod.).

Volba tématu

Zvolené téma patří do studia dějin osídlení s užším zaměřením na středověký způsob života a výrobu v neurbánním prostředí.

Specifikou tématu je prezentace a hodnocení terénních reliktnů po zaniklé těžbě surovinových zdrojů a snaha začlenit danou problematiku do historických souvislostí, především ve vazbě na dobové sídelní (zvl. vesnické) areály. Proto lze zvolené téma hodnotit jako badatelsky závažné a přínosné pro regionální i nadregionální studium variability středověkého osídlení a specifických druhů historické materiální kultury.

Metodologie

Disertační práce je koncepčně rozdělena do dvou bloků, v nichž M. Baumanová použila různé metodologické přístupy. Zatímco v prvním z nich, věnovaném přehledu o zájmových tématech (ZSV a archeometalurgie) čerpá autorka poznatky především z odborné literatury se snahou o kritické hodnocení stávajícího stavu poznání (kap. 1-2, str. 8-51), prokazuje v druhé polovině práce schopnosti aplikovat větší počet metodik, souvisejících s provedením a hodnocením základního výzkumu (dvě západočeské lokality). Jádrem druhé poloviny disertační práce jsou kapitoly 3-4, zaměřené na aplikaci různých metod terénního výzkumu (prospekce včetně informací z příbuzných vědních oborů – kartografie, historie, přírodověda ad.; cílené sondáže ad.), deskripci, dokumentaci a analýzu konkrétního nálezového prostředí, typologii objektů a syntézu poznatků, vyplývajících z vlastního výzkumu i použitých komparativních metodik.

Práce je v textu i přílohách doplněna tabulkami, grafy, mapami zájmového území, fotografickou a kresebnou dokumentací, katalogovým přehledem objektů a ukázkou evidenčních listů.

Forma disertační práce

Disertační práce obsahuje 138 stran textu, necelých 5 stran anglického a ruského resume a 24 stran příloh. Splňuje tedy požadavky na rozsah disertační práce. Je členěna do 11 kapitol s připojeným seznamem použitých pramenů a literatury. Koncepce je zřejmá již z obsahového přehledu; vedle členění na příslušné kapitoly a podkapitoly je v něm možno dobře odlišit dva hlavní tématické bloky, věnované teoretickým a praktickým oborovým otázkám (a/přehled bádání a metodologie; b/ vlastní výzkum).

Formální stránka disertační práce zahrnuje vedle rozsahu a koncepčního pojetí i pohled na nejzákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Jazykové vyjadřovací prostředky M. Baumanové považují za dobré s bohatým slovním rejstříkem. Znalost oborové terminologie považují za vyspělou, i když v některých jednotlivostech používá autorka opakovaně nesprávných výrazů¹.

Odkazový aparát je v předložené práci správně používán, je přehledný a srozumitelný (např. odkazy na obrazové přílohy). Formální nedostatky, které jsem uvedl v předchozím posudku (r. 2011), byly, bohužel odstraněny v minimálním rozsahu. Jako příklady špatných citací lze uvést:

- u 80 odkazů odborné literatury v textu chybí v závorce uvedení stran (v r. 2011 – 89x), což znesnadňuje čtenáři možnost verifikovat v příslušné monografii či studii autorkou přejímané nebo odkazované informace.
- ve větším počtu, než v původní práci, je v novém textu uvedena jiná citace, než v seznamu literatury, což opět ztěžuje čtenáři přístup k příslušným informacím (20 x, v r. 2011 12 případů)²
- 7 titulů, uvedených v seznamu literatury, jsem nenašel v textu
- 1 titul v textu³ jsem nenašel v seznamu literatury.

Obsah disertační práce

Jak jsem uvedl výše, jsou v předložené disertační práci zřejmé dva bloky, které se liší nejen zaměřením a vnitřní strukturou (což lze považovat z formálního hlediska za správné), ale i kvalitou svého obsahu. Zatímco druhá část práce je postavená na zřetelně autorském výzkumu a lze ji považovat za oborově přínosnou, přetrvává i v předložené nové verzi disertační práce diskutabilní obsah první poloviny, věnovaný dějinám bádání, oborovým teoriím atd. Připomínky ke struktuře a obsahu první poloviny původní práce (z r. 2011)

¹ Jedná se především o nelogické slovní spojení „stratigrafické vrstvy“.

² Nejčastěji se jedná o kolektivní práci, uvedenou v seznamu literatury jmény všech autorů, ale v textu je to nahrazeno jménem prvního z nich a doplňkem „et. al.“. Ověření, o kterou práci se jedná, pak musí čtenář hledat v kombinaci jména prvního z autorů s rokem vydání práce – obtížné a nejasné. Konkrétní tituly jsem vyznačil v rukopisu.

³ Ruttkay 1999 – str. 16

byly akceptovány minimálně; komparace se západoevropským a středoevropským regionem nebyla doplněna nebo překoncipována; mnohá z konstatování, uvedená bez argumentace (pramenů, literatury), lze považovat z hlediska stávajícího historicko-archeologického poznání za diskutabilní až neakceptovatelná⁴.

Protože není žádoucí znovu vypisovat všechny připomínky, uvedené mnou k této části autorčiny disertace z r. 2011, lze k první polovině předložené disertační práce shrnout, že se její rozsah i obsah změnil minimálně a lze je akceptovat jen s velkými výhradami.

Druhá polovina práce, věnovaná terénnímu výzkumu dvou západočeských mikroregionů (a/ okolí Bukova a Radče u Zbiroha na Rokycansku; b/ okolí Chýlavy v bývalém okrese Plzeň-jih) odráží komplexní pojetí a zpracování archeologických lokalit za pomoci a v komparaci s dalšími vědními disciplinami jako je historie, kartografie, přírodověda a četných archeologických metodik. Ukazuje, že je autorka detailně seznámená s danými regiony, popis výzkumu vychází z autopsie a snaží se na základě aplikovaných metod a dokumentace o terminologické i typologické členění nemovitých nálezů (objektů po těžbě surovin). Za pozitivní lze považovat i jasně definované otázky a na základě výsledků terénního výzkumu v komparaci s poznatky dalších vědních disciplin na ně odpovídat. Pro doložení stanovených postupů a popsání výsledků používá argumentace, opírající se o podrobnou dokumentaci krajiny a zaniklých objektů, tabulkových i grafických příloh, což jí umožňuje vyslovit nejen historicko-archeologické závěry o obou prezentovaných lokalitách, ale zamyslet se i nad metodologickými otázkami a obecnějším přínosem daného výzkumu pro výzkum památek středověkého a postmedieválního období.

Druhou polovinu disertační práce, kterou lze z velké části chápat jako výsledek autorského základního výzkumu, považuji za kvalitní a přínosnou v teoretické i praktické formě pro obor archeologie.

Závěrečné zhodnocení

Disertační práce M. Baumanové ukázala na další ze zajímavých možností historicko-archeologického studia středověkého osídlení a životního stylu.

⁴ Z mnohých (vyznačených v rukopisu) uvádím např.:

- definici zaniklé středověké vesnice na str. 11
- „středověké vesnice představují méně komplexní archeologickou lokalitu“ (s. 16)
- „nedostatek mezinárodní spolupráce“ + připojený odstavec (s. 19 – co mezinárodní výstavy V. Nekudy, co v současné době např. zastoupení ČR na mezinárodním poli osobnostmi Z. Smetánkou a J. Klápště - Rurality včetně ed. atd. atd. ??)
- na mnoha místech diskuse o možném pracovním změření obyvatel středověkých vesnic - jakoby náhodně vybrané příklady v druhém odstavci na str. 42, při čemž by bylo možno uvést jako jeden z nejlepších příkladů monografií o vesnici Montailou z pera Emmanuela Le Roye Ladurie, jež vyšla i česky - *Montailou, okciténská vesnice v letech 1294-1324 (Montailou, village occitan)*
- v autorčině diskusi o získávání a zpracování kovů čtenář ne vždy chápe, zda se pojednání vztahuje k primárnímu či následnému zpracování (zvl. str. 49 ad.); problematika archeologického výzkumu českých středověkých vesnických kováren není vůbec uvedena, i když by je autorka mohla prezentovat na místech, kde píše o vesnických řemeslech nebo o výrobcích ze železa (viz str. 43 ad.).

Kapitoly, věnované dokumentaci, prezentaci a hodnocení historických těžebních areálů ve dvou západočeských mikroregionech lze považovat za přínosné a kvalitně zpracované. Naopak první polovinu práce lze dále využít jen po výrazných úpravách. V nich by měl být prezentován především reálný stav poznání dané problematiky v domácím i zahraničním prostředí (dějiny bádání, obecně platné definice apod.) a zasazení poznatků z druhé části práce do obecnějšího historicko-archeologického rámce (dějiny osídlení v domácím a evropském kontextu). Zároveň bude nutno upravit formální stránku textu, který je zatížen množstvím gramatických a citačních chyb.

S ohledem na shora uvedené hodnotím předloženou disertační práci M. Baumanové známkou: **velmi dobře mínus**

V Českých Budějovicích 7. srpna 2012

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.